

5. Новиков Д.Д., Польшкова Е.В. Применение препарата Амит-форте при саркаптозе и демодекозе собак и кошек // Ветеринария – 2009, №6.– С. 16–19.
6. Патерсон С. «Кожные болезни собак» перев. с англ. Е. Осипова // ООО Аквариум ЛТД, 2000.– С. 160.
7. Павленко С., Березовський А. Порівняльна ефективність різних схем терапії паразитозів собак // Ветеринарна медицина України.– 2004, №9.– С. 19-20.
8. Роменский В.И., Шинкаренко А.А., Петров Ю.Ф. и др. Лечение собак при демодекозе // Ветеринария – 2004, №3.– С. 30–31.
9. Титаренко А.М., Галат В.Ф. Ефективність лікарських засобів при демодекозі собак // Науковий вісник національного аграрного університету: НАУ – Київ. – 2005. – С. 204-206.

УДК: 619:616-091:619:576.89:636.5

***Щербакова Н.С., кандидат ветеринарних наук***

Полтавська державна аграрна академія

## **ПАТОМОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ПРИ ПАРАЗИТОЦЕНОЗІ**

### **ЕЙШИРИХІОЗУ З ЕЙМЕРІОЗОМ ПТИЦІ**

***Рецензент – кандидат ветеринарних наук О.О. Міланко***

*В статті наведені дані про патоморфологічні зміни при паразитоценозу ешерихіозу та еймеріозу, який завдає значних економічних збитків птахогосподарствам. При цьому захворюванні загибель молодняку коливається в межах величин від 5 до 40 % і більше; несучість знижується до 25-28 %, а загибель ембріонів сягає понад 50 %. У птахівничих господарствах України, з кожним роком виявляється тенденція до зростання неблагополучних пунктів щодо даного паразитоценозу. Так у 2005 році даний паразитоценоз протікав у 18 % від захворілих еймеріозом та ешерихіозом, а у 2010 році спостерігалось вже 40 %.*

***Ключові слова:*** паразитоценоз ешерихіозу та еймеріозу, патологоанатомічні зміни, ешерихії, еймерії.

**Постановка проблеми.** Однією із найпоширеніших заразних хвороб є паразитоценоз ешерихіозу та еймеріозу, який завдає значних економічних збитків птахогосподарствам. При цьому загибель молодняку коливається в межах величин від 5 до 40 % і більше; несучість знижується до 25-28 %, а за-

гибель ембріонів сягає понад 50 % (Апатенко В.М., 2003; Горжеєв В.М., 2003; Венгеренко Л.А., 2007). Загальновідомо, що при протіканні паразитоценозів клінічні прояви захворювання та патологічні зміни нетипові й визначаються характером взаємодії між різними збудниками, що призводять до пригнічення або стимуляції одного виду мікроорганізму іншим.

**Метою роботи** було визначити патогномонічні ознаки при паразитоценозі ешерихіозу та еймеріозу.

**Матеріали і методи.** Гістологічний матеріал від спонтанно хворих курей збирався в приватних господарствах Полтавської та Сумської областей, неблагополучних по даному захворюванню. Розтин загиблих птахів проводився, як правило, в перші чотири години після смерті.

Для гістологічного дослідження брали шматочки печінки, тонкого та товстого відділу кишечника. Для фіксації патологічного матеріалу використовували 10% розчин нейтрального формаліну. Зрізи отримували на мікротомі. При фарбуванні зрізів застосовували гематоксилін-еозин.

Діагноз встановлювався на підставі епізоотичних даних, на основі клінічних ознак, патологоанатомічних змін, серологічних та паразитологічних досліджень.

**Результати досліджень.** У птахівничих господарствах України, з кожним роком виявляється тенденція до зростання неблагополучних пунктів щодо даного паразитоценозу. Так у 2005 році даний паразитоценоз протікав у 18 % від захворівших еймеріозом та ешерихіозом, а у 2010 році спостерігалось вже 40 %. Така ж тенденція залишається і по нині.

За асоційованого перебігу еймеріозу та ешерихіозу: курчата помітно відставали у розвитку, у них спостерігали пригнічення, скуйовджене, матове пір'я, іноді реєстрували потовщення суглобів, анорексію, виразну спрагу, пронос інколи з домішками крові.

Перед смертю у курчат спостерігалися парези крил і кінцівок. Хвора птиця при відсутності лікування гинула упродовж двох тижнів.

У результаті досліджень встановлено, що паразитоценоз еймеріозу та ешерихіозу спостерігається у птахів у віці до 3 місяців. Доросла птиця є носієм без клінічного і морфологічного прояву.

При патологоанатомічному розтині: трупів птахів виснажені, пір'яний покрив скуйовджений тьмянний, виразною є анемія гребенів і сережок, суглоби розпухлі, область клоаки забруднена каловими масами бурого кольору, скелетна мускулатура в'яла і анемічна. Основні патоморфологоанатомічні зміни локалізувалися в шлунково-кишковому тракті та повітряних мішках. У більшості трупів птахів зміни обмежувалися ураженням сліпих кишок, але у деяких також вражався і тонкий кишечник. Стінка тонкого відділу кишечника запалена, з боку серозного покриву проглядаються множинні дрібні крововиливи і сірі вогнища. Слизова оболонка, почервоніла з крововиливами, вкрита фібринозним нашаруванням.

Спостерігається фібринозно-геморагічний тифліт, а саме кишки збільшення об'єму сліпої кишки, просвіт останньої заповнен кров'яним вмістом, з домішкою пластівців фібрину. Слизова оболонка темно-червоного кольору, набрякла.

Печінка збільшена в об'ємі, в'ялої консистенції, неоднорідного забарвлення, на темно-коричневому тлі виявляються більш світлі ділянки без чітких меж, жовчний міхур переповнений жовчу.

Стінка повітряних мішків вогнищево або дифузно потовщена, частково або повністю непрозора, вакуолізована. В їх порожнині міститься в різній кількості серозно-фібринозний ексудат. В окремих випадках виявляли казеозні маси.

Легені нерівномірного пожево-червоного забарвлення, судини кровонаповненні, на розрізу з просвіту альвеол виділяється в невеликій кількості піниста рідина.

При гістологічному дослідженні виявлено у тонкому кишечнику - дифузну інфільтрацію слизової оболонки лімфоїдними, еозинофільними клітинами з домішкою еритроцитів, зустрічається гніздове скупчення шизонтів другої генерації. Навколо паразитів реєстрували збільшення фібробластичних елементів.

У товстому кишечнику характерним є набряклість стінки, скупчення еритроцитів поза кровоносного русла, інфільтрація псевдоеозинофільними клітинами. У просвіті кишечника спостерігали десквований епітелій,

формені елементи крові, еймерій в різних стадіях розвитку та ешерихій. У товщі кишкової стінки виявляли численні шизонти другої генерації.

У печінці - порушення балочної структури, в цитоплазмі клітин відзначаються зернисті включення білкової природи, ендотелій кровоносних судин ерозований, в місцях розривів судин скупчення еритроцитів поза кровоносного русла, є ділянки з вираженими деструктивними змінами паренхіми - слабка диференціація клітинних елементів, ядра клітин у стані лізису.

#### **Висновки:**

1. Отже паразитоценоз ешерихіозу з еймеріозом має гострий перебіг та високу летальність.

2. При даному паразитоценозі поталогоанатомічні основні зміни локалізуються в шлунково-кишковому тракті, та в дихальній системі.

---

#### **БІБЛІОГРАФІЯ**

---

1. Апатенко В. М. Эмерджентные болезни и паразитоценозы / В. М. Апатенко, В. М. Горжеев // Зб. наук. праць Луганського НАУ : Ветеринарні науки. – 2003. – № 27/39. – С. 10–15.
2. Венгеренко Л. А. Ветеринарно-санитарные мероприятия по защите птицеводческих хозяйств от заноса возбудителей заразных болезней / Л. А. Венгеренко // Ефективне птахівництво. – 2007. – № 6. – С. 5–8.
3. Микробиологические и вирусологические методы исследования в ветеринарной медицине : [справочное пособие] / А. Н. Головкин, В. А. Ушкалов, В. Г. Сріпник и др. ; [под редакцией А. Н. Головкин]. – Х. : НТМТ, 2007. – 512 с.
4. Основи гістологічної техніки і морфо функціональні методи досліджень у нормі та при патології : [навчальний посібник] / Л. П Горальський, В. Т. Хомич, О. І. Кононський . – Полісся, 2011. 518 с.